

undervejs, her når et foreløbigt højdepunkt: »the Good Duke« fremtræder lidet flatterende som en selvhøjtidelig, idéfattig politiker, hvis stivnakkethed var formidabel og i sidste ende katastrofal. Omvendt finder man her de første linier i et mere sympatisk portræt af Northumberland, der ellers aldrig har nydt historikernes bevågenhed.

Dette er nogle hovedingredienser i Eltons opfattelse anno 1977. Sammen med en lang række nye enkeltheder danner de grundlaget for en fortolkning af perioden, der er betydelig mere nuanceret end EUT's, men samtidig mindre dramatisk: 1530'ernes revolution er borte, erstattet af en reformation med rødder langt tilbage i tiden. Dens fuldbyrdelse måtte afvente Elizabeths og Cecils virke. Elton har med andre ord bevæget sig et godt stykke tilbage mod Pollards evolutionære opfattelse, skønt han i bogens forord energisk benægter dette. – Virker denne benægtelse ved nærmere eftersyn lidt hul, er der dog intet hult ved selve fremstillingen. RR er en uhyre stofmættet bog, hvori den erfarne tudorspecialist med suverænt overblik sammenfatter og à jourfører vor nuværende viden på feltet inden for rammerne af en meningsfuld fortolkningsstruktur. På flere punkter fremlægges der endog helt nye forskningsresultater. Skønt fremstillingen er kompakt, serveres det hele dog så elegant og veloplagt, at man uden vanskelighed bevarer appetitten til allersidste side. Man er ikke spor i tvivl om, at Elton har glædet sig ved arbejdet med denne bog, der lige som forgængeren er forsynet med en udførlig bibliografisk vejledning, der går helt frem til 1977.

Konklusionen er, at det virkelig er lykkedes Elton at fremstille en bog, der i mange henseender er »different« fra EUT. Vel er fremstillingens struktur nogenlunde uændret, og det perspektiv, hvori historien anskues, er ganske det samme, og derfor undergivet de samme emnemæssige begrænsninger. Men bogens tone er anderledes: Det skarpe opgør med Pollard i EUT er afløst af den ældre og mere erfarne forskers eftertænksomme opgør med sig selv og sine kritikere. Hertil kommer, at den til tider lidt skabelonagtige, men skarpt tegnede fremstilling i EUT er afløst af én, der måske nok er knap så klar i konturerne, men til gengæld udmærker sig ved fine nuancer og en uhyre detailrigdom. Skønt økonomiske og sociale forhold som følge af Eltons særlige synsmåde stadig får en noget stedmoderlig behandling, og skønt den rent kronologiske disposition undertiden kan gøre det unødigt besværligt at fastholde de lange linier, har vi al mulig grund til at glæde os over denne veloplagte, velafbalancerede og informative revision af EUT's første halvdel. Den er »different« på en god måde. – Vi må så blot håbe, at Eltons igangværende undersøgelser af Elizabeths parlamenter og det sene 1500-tals lovgivningsarbejde engang med tiden vil resultere i en lige så vellykket revision af EUT's anden halvdel. Det kan efterhånden også nok tiltrænges.

Knud J. V. Jespersen

D. C. Coleman: Industry in Tudor and Stuart England. I serien, Studies in Economic and Social History. Ed. by M. W. Flinn. London, Macmillan, 1975. 63 s.

I forordet til denne stærkt komprimerede oversigt over Tudor- og Stuartenglands industri angives, at der ikke tilstræbes præsentation af en række færdigsyede meninger. Oversigten er derimod ment som en hjælp for læseren til at drage egne konklusioner på grundlag af den litteratur, der anvises. Bogen er således først og fremmest en forskningsoversigt.

Indledningsvis fastslår forfatteren, at den moderne industrialiseringsproces økonomisk set karakteriseres af betydelige investeringer i realkapital, der muliggør anvendelsen af tekniske hjælpemidler og dermed forøger produktiviteten til et højere niveau end det, der kunne opnås uden disse investeringer. Målt med denne alen var der ikke tale om en in-

dustrialiseringsproces i den her omhandlede periode. Coleman fastslår dog, at dette ikke udelukker tilstedeværelsen af industrier, der så blot er karakteriserede ved andre økonomiske kendetegn. Det er disse industrier, der er genstand for Colemans oversigt. – Han fremhæver som karakteristisk for den præindustrielle økonomi, at landbruget var dominerende, og at der var overskud af arbejdskraft. Derfor var industrierne i denne økonomi baseret på menneskelig arbejdskraft som den helt dominerende produktionsfaktor. Så længe arbejdskraftreserven var til stede – dvs. så længe befolkningstallet øgedes – var der intet incitament til at erstatte denne produktionsfaktor med realkapital. Tiden indtil midten af det 17. århundrede kendetegnedes derfor ved fraværet af væsentlige tekniske og økonomiske nydannelser, hvorimod den ændrede demografiske trend efter dette tidspunkt styrkede behovet for sådanne og derfor pegede frem mod industrialiseringen.

Inden for rammerne af denne elementære model behandles den industrielle aktivitet i England, der alt efter produktionsteknik og markedets beskaffenhed opdeles i tre kategorier: 1) håndværk (*crafts*), 2) hjemmeindustri (*'putting out' system*) og 3) den centraliserede produktion. Det fastslås, at den håndværksmæssige produktion forblev den dominerende form perioden igennem, mens hjemmeindustrien efterhånden vandt solidt fodfæste inden for tekstilproduktionen. Den centraliserede produktion udvikledes især inden for erhverv, der var baseret på faste anlæg (f. eks. metalindustrien og klædeproduktionen) eller erhverv, hvis slutprodukter dikterede det (skibsbygning, husbygning osv.). – Bogen afsluttes med en litteraturoversigt omfattende de centrale værker om emnet.

Hele oversigten er forbilledligt klart disponeret og rummer en fremragende opsummering af vor nuværende viden på feltet fra et klart markeret udgangspunkt. Derimod forekommer det, som om forfatteren har forsømt med samme klarhed at udpege og understrege de endnu uløste problemer, ligesom han kun yderst sjældent tager stilling til den behandlede litteratur. – Trods forordets løfte er oversigten derfor i for høj en grad udtryk for en række færdigsyede meninger, mens den åbner for få muligheder for den læser, der vil orientere sig om forskningssituationen. – Man må så glæde sig over, at disse meninger tilhører en så suveræn autoritet som D. C. Coleman.

Knud J. V. Jespersen

M. L. Bush: The Government Policy of Protector Somerset. London, Edward Arnold, 1975. x+182 s., £ 7.70.

Dette arbejde er et af de seneste bidrag til den revision, der i de senere år har fundet sted i opfattelsen af protektor Somersets formynderstyre 1547–49 under Edward VI's mindreårighed. Bush erklærer ligeud som sit formål »to demolish an interpretation erected by A. F. Pollard and renovated latterly by W. K. Jordan, and to construct a new framework for the study of politics in Edward VI's reign« (s. vii). Bogen er således at opfatte som et frontalangreb på den ældre opfattelse (Pollards, fulgt af Jordan) af protektor Somerset som 'The Good Duke', den idealistiske og socialt bevidste hersker, der var »one of the true architects of the modern world« (citatet er fra W. K. Jordan, *Edward VI: The Young King. The Protectorship of the Duke of Somerset* (1968), s. 436). Alvorlige indvendinger mod denne hævdevundne opfattelse kom vist første gang til udtryk i G. R. Eltons anmeldelse af Jordans ovennævnte værk (i *Historical Journal*, vol. 12, 1969, s. 702–06), hvori hertugens styre underkastedes skarp kritik, og Somerset selv med vanlig Elton'sk skarphed karakteriseredes som »the creator of nothing that endured and the architect only of his own ruin«.

Hvor Pollard og Jordan så Somersets religiøse og sociale engagement som fællesnævneren for hans styre, finder Bush denne et helt andet sted, nemlig i den skotske krig og hertugens bestræbelser for én gang for alle at pacificere skotterne ved at opbygge et tæt